VALTAKUNNANVOUDINVIRASTO LAUSUNTO

5.4.2017 189/331/17

Eduskunnan lakivaliokunta

Viite: lausuntopyyntönne 21.3.2017, HE 269/2016 vp

LAUSUNTO LAKIVALIOKUNNALLE HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ LAIKSI LIIKETOIMINTAKIELLOSTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Pyydettynä lausuntonaan Valtakunnanvoudinvirasto esittää seuraavaa.

Yleistä

Esityksessä on ulosottoviranomaista koskevilta osin kysymys liiketoimintakieltoasian tutkintaa koskevan säännöksen muuttamisesta siten, että ulosottoviranomainen saa oikeuden pyytää esitutkintaviranomaista tutkimaan edellytykset määrätä liiketoimintakielto sellaisissa tapauksissa, joissa lakisääteisiä velvollisuuksia on olennaisesti laiminlyöty, mutta joissa ei ole syyllistytty rikolliseen menettelyyn. Lakimuutoksen myötä syyttäjälle nyt kuuluva oikeus laajenisi koskemaan kaikkia liiketoimintakiellosta annetussa laissa tarkoitettuja valvontaviranomaisia. Pyynnön tekemiseen ei olisi oikeutta, jos asiassa olisi kyse rikosepäilystä, vaan tällöin viranomaisen tulisi tehdä rikosilmoitus.

Hallituksen esitystä on tarkistettu lausuntopalautteen, jota myös Valtakunnanvoudinvirasto on antanut, johdosta. Valtakunnanvoudinvirasto on lausunut luonnoksesta liiketoimintakiellosta annetun lain muuttamisesta 10.2.2016.

Luonnoksesta poiketen esityksessä ehdotetaan, että lakisääteisten velvoitteiden laiminlyöntiä koskevaa 3 §:n 1 momentin 1 kohtaa tarkennetaan siten, että velvoitteita on tullut laiminlyödä muusta kuin maksukyvyttömyydestä johtuvasta syystä. Liiketoimintakiellon määräämisen perusteena ei tulisi olla yksin normaalin yrittäjäriskin toteutuminen ja sen myötä lakisääteisten velvollisuuksien hoitamatta jättäminen, eikä tällä perusteella tulisi siten myöskään pyytää liiketoimintakiellon määräämisen edellytysten tutkintaa. Esityksessä ehdotettu sanamuodon muutos tarkoittaisi, että pelkästä maksukyvyttömyydestä johtuva lakisääteisen velvoitteen laiminlyönti ei voisi olla liiketoimintakiellon perusteena.

Esityksessä ehdotetaan luonnoksesta poiketen myös, että liiketoimintakiellon määräämistä koskevan 3 §:n 2 momentin toinen virke poistettaisiin. Kyseisen lainkohdan mukaan laiminlyöntiä

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Telekopio	Sähköpostiosoite
Kauppiaskatu 1 20100 TURKU	PL 330 20101 TURKU	029 566 5150	028 566 5159	vvv@oikeus.fi

on aina pidettävä olennaisena, jos kirjanpitovelvollisuus on laiminlyöty niin, ettei kirjanpitovelvollisen taloudellista tulosta ja asemaa tai kirjanpitovelvollisen liiketoiminnan kannalta olennaisia liiketapahtumia kyetä selvittämään ilman kohtuutonta vaivaa. Esityksen mukaan lainkohdassa tarkoitettu kirjanpidon laiminlyönti säännönmukaisesti täyttää kirjanpitorikoksen tunnusmerkistön, jolloin on tarkoituksenmukaisempaa, että tällaiset tapaukset tutkitaan rikosasian käsittelyssä esitutkinnan yhteydessä eikä valvontaviranomaisen pyytäessä liiketoimintakiellon määräämisen edellytysten tutkintaa ehdotetun 19 a §:n 2 momentin nojalla.

Muutoksen vaikutukset

Esityksessä on todettu, että esityksellä ei ole merkittäviä vaikutuksia yritystoimintaan ja että edellytykset, joilla liiketoimintakielto voidaan määrätä, eivät laajenisi. Liiketoimintakiellon määrääminen muulla kuin rikollisen menettelyn perusteella on ollut erittäin harvinaista, eikä tilanteen ole syytä olettaa muuttuvan merkittävästi.

Valtakunnanvoudinvirasto toteaa, että näistä lähtökodista käsin on perusteltua, että esitystä on muutettu edellä kuvatulla tavalla. Myös liiketoimintakiellon tehostamisen kannalta on sinänsä perusteltua, että ulosottoviranomaisen painopiste valvontaviranomaisena on pääosin liiketoimintakiellon noudattamisen toteutumisen valvomisessa senkin jälkeen, kun lakimuutos mahdollistaa liiketoimintakieltolain mukaisen tutkintapyynnön tekemisen.

Esityksessä ehdotettu sanamuodon muutos tarkoittaisi, että pelkästä maksukyvyttömyydestä johtuva lakisääteisen velvoitteen laiminlyönti, ei voisi olla liiketoimintakiellon perusteena. Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan lisäksi, että kuitenkin esimerkiksi silloin kun yrittäjä pitkän ajan kuluessa maksaa muita velkojaan, mutta jättää järjestelmällisesti hoitamatta lakisääteiset velvollisuutensa, kysymys ei yleensä voi olla maksukyvyttömyydestä johtuvasta laiminlyönnistä. Muusta kuin maksukyvyttömyydestä olisi kyse myös silloin kun lakisääteisten maksuvelvoitteiden laiminlyönti olisi muuten keinottelunluonteista. Tällaisissa tilanteissa laiminlyönnit voisivat muodostaa perusteen liiketoimintakiellon määräämiselle, edellyttäen kuitenkin, että myös muut edellytykset liiketoimintakiellon määräämiselle täyttyisivät.

Valtakunnanvoudinvirasto pitää esityksen perusteluissa esitettyä tarkennusta tärkeänä, sillä yritykset velkaantuvat tyypillisesti lakisääteisten velvoitteiden laiminlyönnin vuoksi. Tämä on luonnollista, koska yrityksen mahdollisuudet jatkaa toimintaansa riippuvat ensi kädessä yrityksen sopimuskumppaneille olevien velvoitteiden täyttämisestä. Näin ollen yritykset tyypillisesti pyrkivät välttämään näiden velvoitteiden laiminlyömistä verojen ja muiden julkisoikeudellisten suoritusten kustannuksella. On selvää, että tällainen menettely on aina jossain määrän vahingollista sekä julkisen talouden että terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta. Lakisääteiset velvoitteensa laiminlyövä, mutta yritystoimintaa siitä huolimatta jatkava yrittäjä saa merkittävää taloudellista etua verrattuna velvoitteet suorittavaan yrittäjään. Kuten Valtakunnanvoudinviraston 10.2.2016 antamassa lausunnossa on todettu, Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksen mukaan yritysvelallisista 91 prosenttia on verovelkaisia. Samassa selvityksessä todetaan, että yritysten ja yritysyhteyden omaavien luonnollisten henkilöiden velat ovat keskimääräistä huomattavasti suuremmat: velat jakautuivat ilmiöselvityksen laatimisajankohtana siten, että jokaisella organisaatiolla oli keskimäärin velkaa noin 61.500 euroa. (Harmaan talouden selvitysyksikön 13.9.2012 julkaisema ilmiöselvitys 33/2011, Ulosoton velalliskartoitus.)

Valtakunnanvoudinvirasto toteaa vielä, että oikeus saada liiketoimintakieltorekisteristä tietoja päättyneistä liiketoimintakielloista olisi tarpeellinen ja tärkeä myös ulosottoviranomaiselle

ulosottovelallisen taustatietojen selvittämiseksi ja velallisen profiloimiseksi. Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksen laatimisajankohtana puolet liiketoimintakieltoon määrätyistä henkilöistä oli myös ulosottovelallisina. Valtakunnanvoudinvirasto pitää tästä johtuen perusteltuna, että hallituksen esityksestä poiketen mainittu tiedonsaantioikeus tulisi antaa myös ulosottoviranomaisille.

Johtava hallintovouti Jorma Niinivirta

Hallintovouti Ulla Pekkinen